

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

44

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-23-0

2003 11 10

9395458

BRNO 2003

280, -

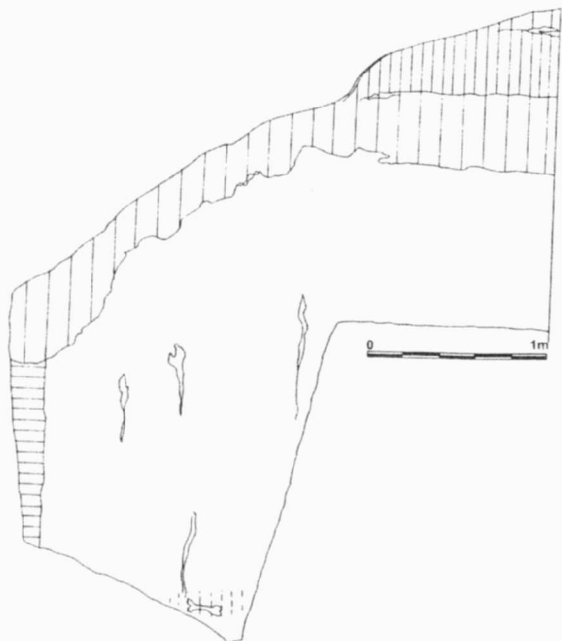
PŘEHLED VÝZKUMŮ 44

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del Maschio
Na titulním listě:	Středověký hrádek Vratěnin, okr. Znojmo. Foto: Miroslav Bálek
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

© 2003 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Obr. 27. Přerov-Předmostí Ib. Profil sondy I/2002. Shora dolů: Navázka a recentní půda (šrafury), poslední würmská spraš, na bazi poloha archeologické vrstvy. Vlevo okraj sondy B. Klímy. Přerov-Předmostí Ib. The profile of the I/2002 trench. From top to bottom: fill and recent soil (hatched), last würmian loess, at its base the archaeological layer. Left – B. Klíma's trench boundary.

3,4 m pod současným povrchem u hřbitovní zdi; její průzkum již nebyl cílem našeho výzkumu.

Výzkum ukázal, že v prostoru připravovaném pro výstavbu památníku dosud autentické kulturní vrstvy existují.

*Jiří A. Svoboda, AÚ AV ČR Brno
Aleš Drechsler, M Komenského Přerov*

Literatura:

- Klíma, B. 1973: Archeologický výzkum paleolitické stanice v Předmostí u Přerova v r. 1971. Památky archeologické 64, 1-23.
- Svoboda, J. 2001: K analýze velkých loveckých sídlišť: Výzkum v Předmostí v roce 1992. Archeologické rozhledy 53, 431-443 (s příspěvkem M. Nývltové-Fišákové a E. Drozdové).

Resumé

As a first step in the prepared construction of an authentic field exposition, the test excavation at the classical site Předmostí I in 2002 aimed to revise and precise the location of archaeological layers.

PŘIBICE (okr. Břeclav)

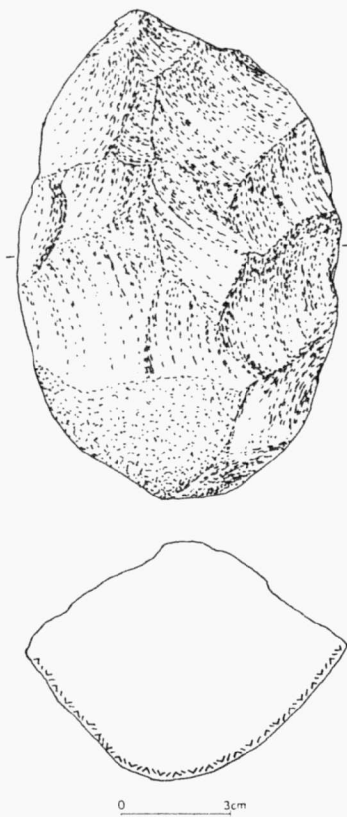
Přibice I. „Slaniskový kopec“. Starý paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum. Uložení: MZM Brno.

V průběhu 60. let min. stol. objevil Václav Effenberger (1919-2002), externí spolupracovník ÚA MZM, na Moravě staropaleolitické valounové industrie v blízkém okolí svého bydliště v Přibicích na jižní Moravě. Obec leží na rozlehlé plošině staropleistocenní syrovicko-ivaňské terasy, jejíž báze se nachází asi 30 m nad hladinou dnešních řek Jihlavy a Svratky a v prostoru paleolitických lokalit Přibice I a II se povrch pohybuje mezi 198 a 205 m n.m. Údolí těchto řek omezují plošinu na z. a v., k soutoku obou dochází jv. od obce Ivaň, asi 6 km jv. od Přibic. Lokalita Přibice I se rozkládá jv. obce v trati Slaniskový kopec a Přibice II s. obce v trati Vinohrady. Štěrkopísčítá akumulace syrovicko-ivaňské terasy není příliš mocná a dosahuje v prostoru lokality Přibice I 5,8 m (podle vrtu V-25, Zeman in Valoch et al. 1978). Spočívá na miocenních sedimentech buď téglových (s. od obce), nebo klastických (štěrkopísky j. od obce). Srovicko-ivaňská terasa je součástí tzv. mladšího štěrkopískyšitého pokryvu (Zeman 1974a, b), k němuž také tuňanská terasa u Brna.

V Přibicích I jsou štěrkopísky kryty pouze holocenní omíci, takže jsou v hojně míře vyorávány a valouny vytvářejí na povrchu takřka souvislou pokrývku. V letech 1975-1976 byla přechodně ve v. svahu Slaniskového kopce vyhloubena rozsáhlá jáma, v níž se těžily miocenní sedimenty pro nějaké stavební účely. V této jámě bylo možno sledovat poměrně dlouhý profil, v němž byl odhalen významný stratigrafický detail. Na povrchu fluvialní terasy byly místy krygenními procesy do štěrku vmíseny relikty nějaké intenzivní fosilní půdy, z níž byl vzat vzorek a předán L. Smolíkové na mikromorfologickou analýzu. Výsledek byl příznivý. Jedná se o půdu typu ferreto, jejíž vznik je možno časově zařadit nejpozději do přechodu ze spodního do středního pleistocénu (Smolíková in Valoch et al. 1987), což představuje cromerský komplex (Zeman in Valoch et al. 1987).

První kolekce sběrů V. Effenbergera z Přibic, obsahující 324 klasifikovatelných artefaktů, byla podrobně publikována (Valoch et al. 1978) a nachází se ve sbírkách OM v Mikulově. Publikace dalších nálezů spolu s kolekcemi z Přibic II a jiných lokalit v blízkém okolí pak následovaly (Valoch 1982, 1983, 1984, 1986). V těchto industriích převažují jednofací sekáče (choppers) s jedním a více negativy úštěpů z jednoho směru na dorzální straně, jimiž je vytvořena ostrá laterální hrana, poněkud méně je dvouřecích sekáčů (chopping-tools), kde je ostří vytvořeno oboustranným opracováním. Některé jednostranně opracované valouny je možno klasifikovat jako drasadla. Vzácně, avšak ve všech větších kolekcích se objevují bifasy skutečné, i když jednoduše opracované a masivní pěstní klíny. Významná, třebaže ne příliš početná je skupina jader, mezi něž můžeme počítat polyedry, více či méně po celé ploše z různých směrů obité valouny a épannelés s jednou opracovanou plochou z různých směrů, kromě různých nepravidelných tvarů s malým počtem úštěpových negativů.

Úštěpů se nachází zpravidla málo, což je způsobeno vlivem přírodních podmínek. Povrch všech valounových artefaktů je ohlazen a více či méně zaoblen eolickou činností, tj. větrem unášeným jemným pískem a spraš. Je-li takový malý kortikální úštěp eolicky obroušen, jsou jeho arteficiální znaky natolik setřeny, že je neodlišitelný od přirozených oblázků. Proto lze spolehlivě rozlišit pouze větší úštěpy s výrazným bulbem, úderovou ploškou a v optimálním případě také s negativy předchozích odštěpů na dorzální straně. Některé takové úštěpy jsou

Obr. 28. Přibice I. Valounový artefakt (kresba Z. Nerudová).

Přibice I. Geröllgeräte (Zeichnung Z. Nerudová).

i retušované jako drasadla. Eolický obrus je ovšem důležitý proto, že dokazuje pleistocenní stáří artefaktů, neboť ani holocenní, ba ani mladopleistocenní artefakty tak intenzivní obrus nikdy nemají.

Václav Effenberger svoje nálezy předával ústavu Anthropos MZM a vlastní sbírku nikdy netvořil. Zřejmě na památku si ovšem ponechal jeden artefakt z Přibice I, který se mu zvláště líbil, neboť se podobá pěstnímu klínu. Z jeho pozůstalosti mi jej předala jeho dcera paní Ludmila Maczková, a protože je to skutečně typický a nesporně opracovaný předmět, věnoval jsem mu tuto zprávu.

Obr. 28. Valoun křemene 10 cm dlouhý, 6,7 cm široký a 5,1 cm tlustý, upravený do tupě hrotitého elipsovitého tvaru, jehož dorzální strana je plošně směrem od obou podélných hran opracována, takže vznikl unifas na pěstní klín upomínající, který ovšem mohl funkci bifasu zastávat. Vzhledem k jeho trojúhelníkovitému průřezu jej formálně můžeme klasifikovat jako épannelé. Všechny hrany štěpných ploch jsou dosti silně zaobleny. Zbarvení celého povrchu artefaktu je hnědé, na opracované straně poněkud světlejší, kortex poněkud tmavší. Toto zbarvení je sekundární, neboť jak jsme se na mnoha takto zbarvených, čerstvě poškozených valounech i artefaktech mohli přesvědčit, je přirozená barva křemene vždy světlá, bílá, žlutavá nebo nahnědlá.

Intenzivní hnědé zbarvení se tak stává důležitým kritériem umožňujícím alespoň rámcové datování předmětu. Vzniklo totiž tak, že již opracovaný valoun ležel na terase v době tvorby půdy typu ferreto, při níž se probíhajícími chemickými pro-

cesy infiltrovaly kysličníky železa do povrchové vrstvy křemene. Můžeme tedy soudit, že takto zbarvené artefakty vznikly někdy v průběhu cromeu a prodělaly pedogenetický proces tvorby půdy typu ferreto.

Na podkladě byť vzácných pěstních klínů a ve srovnání s podobnými industriemi zejména v západní Evropě můžeme naše valounové industrie řadit do starého acheulénu.

Karel Valoch, MZM Brno

Literatura:

- Valoch, K. 1981. Stratifikovaný valounový nástroj ze Sedlešovic u Znojma. *Archeologické rozhledy* 33, 92-94.
- Valoch, K. 1982. Altpaläolithische Geröllgeräte in Südmähren. *Anthropozoikum* 14, 127-139.
- Valoch, K. 1983. Geröllgeräteindustrien in Südmähren (Tschecoslowakei). *Quartär* 33/34, 163-170.
- Valoch, K. 1984. Early Palaeolithic in Moravia, Czechoslovakia. *Proc. of the Prehistoric Society* 50, 63-69.
- Valoch, K. 2000. Geröllgeräte des Altacheuléen in Mähren. *Anthropologie* 38:2, 121-147.
- Valoch, K., Smolíková, L., Zeman, A. 1978. The Middle Pleistocene Site Přibice I in South Moravia. *Anthropologie* 16:3, 229-241.

Resumé

Aus dem Nachlass von Václav Effenberger (1919-2002), dem Entdecker altpaläolithischer Geröllgeräte in Südmähren, wird von der Fundstelle Přibice I ein besonders gut ausgeführtes Artefakt abgebildet. Es ist einflächig bearbeitetes faustkeilähnliches Quarzgeröll, welches man in die Gruppe der Épannelés stellen kann.

ŽELEŠICE (okr. Brno-venkov)

„Sádky“ – „Obenaus“, Želešice II. EUP. Sídliště. Náhodný nález.

Lokalita Želešice II, ležící při východním okraji intravilánu obce v trati „Sádek“ – „Obenaus“, je situována na mírně k jihu a k řece Bobravě se klonícím svahu s vrcholovou kótou „Kozí hora“ (vrchol 355,5 m n. m.). Nadmořská výška lokality je v rozmezí 225-240 m. Relativní převýšení nad hladinou řeky Bobravy se pohybuje v rozmezí 25-40 m. Sídliště je situováno ve strategické poloze na svahu návrší při výtoku říčky Bobravy z Bobravské vrchoviny do Svrateckého úvalu. Umožňuje tak jednak kontrolu Svrateckého úvalu, ale i kontrolu průchodu, který spojuje brněnskou kotlinu přes údolí Bobravy s lokalitami v Ořechově a dále přes Kounickou bránu s prostorem Krumlovského lesa. Na protilehlém břehu Bobravy je situována lokalita Želešice I, další naleziště je přímo na vrcholu Kozí hory. V případě starších nálezů z Želešic II je patmo významné zastoupení stránskoskalského rohovce a levalloiské techniky, a proto je možné uvažovat o příslušnosti kolekce k bohunicenu (cf. Freising 1933; Valoch 1956; Belcredi et al. 1989).

Lokalita Želešice II je známa již z předválečného období, kdy na ní sbírala řada tehdejších sběratelů (jmenovitě in Valoch 1956). Do literatury ji uvedl H. Freising (1933). Naleziště je důležité vzhledem k popisu nálezové situace, kterou znám z ústního podání R. Klímy a kterou potvrzuje K. Valoch. Artefakty byly údajně získávány z polí, kde želešičtí sedláci pěst-